

DOMOVINA.

TEČAJ III.

LIST 27.

Izhaja vsak petek.

Velja po polti polijana na celo leto
3 gold., na pol leta 1 gold. 60 n., na
četrto leta 80 n. Kdor sam po-
stavlja, plača za celo leto samo 3 g. 60
n., na 1/2 l. 1 g. 30 n., na četrto l. 70 n.
Narečena pisma in reklamacije naj
se pošiljajo vredništva.
Posamni listi se prodajajo v Gorici
v bukvarnici K. Šehar-jovi na Travniku
po 5 soldov.

Slovó od Gorice.

V sredo, 7. t. m. ob 8 1/2 uri dopoldne, smo bili
na Goriškem kolodvoru pričali jako ginjaivega in pomen-
ljivega prizora. Zapustil je prijazno naše mesto s težkim
srcem in do solz ginjen vodja tukajšn. o. k. gimnazija,
Karol Holzinger. Ves gimnazijski učiteljski in mladinski
in mnogo druge gospode ga je srčno in dostojno po-
zdravljalo. Blizu polovica mladine je spremila g. ravnatelja
od profesorjev obdanega peš od gimnazija do že-
leznice; druga polovica ga je čakala tam doli lepo v
dve vrsti razpostavljena. Sred spoštljivo pozdravljajoče
in, rekel bi, vznášajoče ga množično dojde v čakavni-
co. V tem ko je prijatlo in znanec že v zadnje
nemo za slovo v roko segal, oglasi se dijaški pev-
ski zbor pod vodstvom osmošolca g. Kocjančiča ter za-
peje troje pesem: „Kje dom je moj“, „La baroniuola“
in „D. Abschiedslied.“ Že v vozu sedečega je pozdrav-
ljala mladina popred po latinski in grški, potle pa, ko
se je začel vlak gibati, po nemški, italijanski in slo-
venski vedno živeje in krepkeje; uleglo se je „živio“-
klicanje, ko vodja Holzinger-ja — voščil ni bilo.

Zamaknimo se zdaj za en hip deset let nazaj; saj
je res, da skrajnosti reči se tikajo. Tako tu prihod in
odhod H.-rjev. Bilo je o veliki noči 1859, ko je pre-
vzel iz Saleburga došli g. H. vodstvo tistega edinega
učilišča v naši deželi, ki jej nareja glavno stebro, na
kterih posebnost blagostanje njeno stoni — duhovno, prav-
niško, zdravniško. Prvi čas se je novi vodja brž vsem
prikupil, odlična njegova sposobnost za vodstvo je bila
zda se očelna. Ali prišli so drugi časi: začelo se je po
Avstriji narodno gibanje; trkalo je močno na duri pi-
sarnic in šol, tolklo tudi na vse troje vrat našega Wer-
denbergovega poslopja. Ali za vrati je našlo zagraje
in na njih poveljnika železne volje. Poslan in postav-
ljen tje, da naj varuje in brani dragoceno branilo kul-
ture in 80letno zročilo nemškega poduka (v Gorici),
stal je H. nepremakljiv, kakor hraber Leonidas v nem-
ških naših Termopilah ob Soči. Ni ga ustrašil ni krik
ni vek združene italijansko-slovenske narodnjaške čete.
Z uma svitlim mečem se je boril za vsako ped sveta;
umaknil se je še le na višje povelje, zadnji — po tem,
ko se je morala vladina armada sploh po celi bojni
vrsti za par stopinj umakniti.

Stališče H.-rjevo v večletni gimnazijski borbi, ki
je po — menda ne vselej poklicanih — dobrovoljeih večkrat
tudi na časniško bojišče preskočila, bilo je nemško-kul-
turno, stališče nasprotnikov njegovih znano narodno.
Kulture se bojé, da hočejo narodnjaki kolo kulturnega
napredka ustaviti; ti pa trdijo, da ne le ne ustaviti ga
nečejo, marveč še pomazati ga, da ne bo škripalo, da
bo laže teklo, pa pot uglasiti omiki: z vpeljanjem
narodnih jezikov v šole — pravijo — dospemo hitreje in

Vrba žalostinka.

Sp. Jos. Furlani.

Stoji kraj vrbe žalostinka,
Vsa razkuštrana v potok solze toči,
Z britkostjo le gomilo to si moči,
Ko bila bi zagrebla tam si sinka.

Oj vrba! mar povej mi brez ovinka:
Al' res zagrebla ondí si sinoči,
Od kogar mati tak težko se loči,
Sinú, nad katerim ti okó dans kinka?

Nikar zagrebla nisem tukaj sina,
Solzé iztiska mi le ta dolina,
Ker z'lo zaraščena je od želoda.

Al' nas ne tlači taka skor osoda?
Zmer joče tudi naša domovina,
Obžalovaje rane svojga roda.

laže do resnične kulture; kulturo Vašo ne izklepamo, le
pota in vozila Vaša se nam ne zdijo primerna; pu-
stite, da se vozimo s svojimi vozili po svojih potih
— do Vam in nam sku pnega cilja. Tod okrog se vrš
propir kulture in narodnjakov do današnjega dne;
tod okrog se je sukalo tudi šolsko vprašanje v Gorici, v
ktero je bil po službi in osebno preverjenji zapleten
vodja H., čigar ime pomeni za Gorico — sistem.

Cez 3-4 leta so sklenili speshani borivoi primer-
je: vlada je naredila nekako razmejitev: „Menaka čr-
ta“ na našem gimnaziju je ta: Deželna jezika se učita
po vseh razredih, vóratvo v 4 spodnjih v narodnih je-
zikih; Nemlovenca se ponuja prilika, učiti se slovenski,
Neitalijanu italijanski jezik; vse drugo je nemško.

Med tem je prišla „nova doba“.

Dokler so glavni zidovi naše države zidajo ali
podzidavajo, ni prav za prav primeren čas, notranje
prostore vrejati, sobe malati; vendar pa se so začelo
delati priprave za prezidavanje in likanje tudi notranjih
prostorov — začela se je preuredba šolskih zadev.

Štiri mesece so se letos na zlati vagi tehtale
šolske razmere in osebe Goriške; nasledok je, da, v
tem ko razmejitev Menaka še zmíraj velja, sedé v de-
želnem šolskem svetovavstvu nekteri znani nasprotniki
H.-rjevih kulturnih načel — a po nikakem kulture samo
— on pa je povišan na imenitno in častno mesto, ktero-
ga si je sam želel.

Danas nas je zapustil. In kaj se je spodobilo nam?

V klasični odi, ki nam jo je zložil in priobčil
za slovo *), nahaja se tudi to-le vprašanje:

Quid tu Sloveno, tuque Hulo patre
Pragnata pubes, ampla spei seges,
Quid cara tu, Germana proles,
Non dabis oscula mī suprema

Rectori sunt?

Naša vrla mladina je „poljubila svojega vodjo“
z odkritosrčnimi „živio“-klici danas na postaji, poklo-
nila se mu je včeraj deputacija iz vseh razredov z Ko-
cjančičem kot govornikom na čelu, poslavlila ga je si-
noči s serenado **). V tem ko je tako voditelja svo-
jega častila, častila je sama sebe, in to tem bolj, ker jo
vse iz lastnega nagiba storila, se v vsakem oziru spo-
dobno in taktno obnašala.

So reči, ki so višje, nego tiste, zaradi katerih jo
bila pri nas s H.-rjem borba: viša je učiteljska velja-
va (avtoritat), višje je znanstvo, viša odgoja. Zraven
in nad narodskimi zahtevami imata šola in šolnik še
druge namene. Ko bi hotel kdo vodjo Holzinger-ja sa-
mo po eni strani soditi, po germanizatorni, sodil bi pri-
stransko in enostransko, torej krivično. G. H. je mož
vsestransko, odlično izobražen, znanstveno in družbinsko,
da mu jih je malo enakih. Kot staroklasični jezikoslovec
združuje s prednostmi nove šole, vse, ne vselej prizna-
ne prednosti stare šole. Nemška njegova pisava je kla-
sična; govornik je izvrsten, prisrčen; posebno pa gle-
da iz vsega vedenja njegovega tista patriarhalno-peda-
gogična dostojnost in častitljiva veljava, ki je danda-
našnji pri učiteljih mnogokrat proglašamo; H. je rojen
za profesorja in vodjo. Mladini je oče in zagovornik;
do učiteljskega dvorljiv in taktan.

*) Naslov tej odi je: „Goritiæ, vrbis pro ceteris festivas, loc-
tissimos civis, collegas, discipulos valde jubet Gymnasii cen. rog. a-
cademici director.“

**) Najeli so dijaški vojaško bando polka Sachsen-Meinigen, št. 46.
G. polkovnik Hanken pl. Hankenstein, ali smo, da ni hotel izprva v to pri-
voliti, misleč, da gre za kako demonstracijo; pregovoril ga je nek
gosp. zasebnik. Igrati jo začela banda pred gimnazijem in šla skozi
mesto na Dunajsko cesto, na g. vodjev vrt. Dijski so šli v sklenjenih
vrstah pred njo in za njo in vse polno družih ljudi, se ve da, so jo
pridružilo. Igrala jo godba med drugim tudi „Naprej“ in h koncu
cesarsko pesem. Vmes so se odmevali „Hoch“ — „Evviva“ — in
„Živio“ — klici; tudi po latinski in grški se je nazdravljalo vodji.

Gledé na vse to, ne bo težko misliti si, s kakšnim srcem smo se ločili od takega moža. — V človeškem življenju so trenutki, v katerih zginajo vsakršni nasprotki, so pozabljene vse navskrižnosti, kakoršnih se niti v privatnem, niti v javnem življenju nikoli ne manjka; človeka premagajo v časih občutki, v katerih se vtaplja srd in črt in mrinja. Je li še kdo ta čas, da ne bi se bil s H. pobotal? Ima mu mar kdo iz najnoveje dobe kaj čitati? Gorica nima, ne sme imeti Semej-ov. Naš „Z Bogom“! je odkritosrčen. Novemu gospodu nadzorniku tako imenitnih dežel voščimo srečo k velevažnemu njegovemu delovanju; nadjamo se pa tudi, da mu bodo desetletne Goriške skušnje zvezda vodnica po slovenskih gimnazijah na Štajarskem in Kranjskem in da se o priliki ne bo vstavljal zmernemu narodnemu zahtevanju, ktereга pravičnost je jasna, kakor beli dan.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država.

Z Dunaja. Jako osupnil je to dni časnikarje in občinstvo nek sestavek v časniku „Poster Lloyd“, kateri naše cislajtanske politične zadeve prav oistro premoja. V Cislajtanciji je že vse razrušeno — pravi; — spravo s Slovani je nujno treba, da se Cislajtancija ukrepi; če ne, da ni vredno, da bi Ogersko z njo zvezano ostalo. Ako Dunajsko ministerstvo porazumka s Poljaki, Čehi itd. dognati noče ali ne zna, ne bo drugače, ko da vzame to reč v roke ogerskega ministerstva predsednik, grof Andrassy. Osupnil pa je ta članek tem bolj, ker se misli, da je po Andrassy ovem navdihljenji pisan. Če je to res, bil bi „Lloydov“ sestavek res pomenljiv.

Is Ljubljane (Protest Kranjske duhovščine. Konec.)

„Mešajo politiko v verstvo,“ pravi mestni zbor, „bega duhovščina zdravega in vernega duha ljudstva in jemlje pod ščit duhovske mogočnosti razdraženo počenjanje njegovo.“ V ustavno vladani državi že mora tako biti, da se vsak državljani več ali manj zaplete v politično gibanje. Ali hoče edino duhovnu, ki je tudi avstrijski državljani, ki tudi davke plačuje, zabranjeno biti, da bi lastnega političnega mnenja ne gojil? Ali se bo le duhovnu v hudodelstvo štel to, kar si vsak misleči v pravico lasti? Ali bo le njega preganjanje zadevalo, če hoče postavno uživati ustavne pravice? Kdo ga sme tožiti, dokler dela med mejami postave? Če je to prestopil, naj se dokaže; če pa mestni zbor nima trdnih dokazov v rokah, vtisnjen je neizbrisljiv madež obrekovanja njegovi trditvi, da duhovščina vtikaje politiko med verstvo bega zdravega in vernega duha ljudstva, jemlje pod ščit duhovske mogočnosti razburjeno počenjanje njegovo, in da namerja podivjati ljudstvo.

Res, veren je duh našega ljudstva; z nerazrušljivo ljubeznijo je vdano krščanstvu in cerkvi, nobena stvar mu ne more iztrgati tega nar dragocenejšega bisera, prepričano je, da zanj v nobeni človeški naredbi ne najde nadomestila. Tako verno prepričanje gojiti in z njim ohraniti ubogemu ljudstvu edino zdatno tolažilo, edino zanesljivo sidro upanja v tem težavnem življenju, šteje si duhovščina v nar svetejšo dolžnost in je trdno volje njej v vseh okoliščinah, pri vsaki ustavi neomahljivo zvesta ostati. Tudi zdrav je duh našega ljudstva; dobro čuti, česa mu je potreba; prav dobro zna prevdariti, kje so pravi in odkritosrčni njegovi prijatelji, kam se mu je zaupljivo obračati. Duhovščini še treba ni mešati politiko v verstvo; z nar milejšimi dokazi vdanosti oklepa se še zmiraj ljudstvo duhovnih pastirjev, in dokler mu bomo mi v milih in nemilih dnéh z vdano ljubeznijo stali na strani, za njegovo naprečevanje in izobraževanje darežljivo skrbeli, bo pri nas sveta in poduka iskalo in vse umetno zapeljivosti ne bodo mogle zbegati njegovega zdravega duha.

Čudno, da imajo, kakor se kaže, veljaki konstitucionalnega društva še zmiraj toliko groze in strahu pred „mogočnostjo“ duhovnov. Nismo ošabni na to mogočnost, čutimo marveč živo svojo nezmožnost in nam je le hudo pri srcu, da nimamo bolj zdatnih sredstev, pomagati ljudstvu, da bi hitreje dospelo na ono stopnjo napredka in izobraženosti, ktero doseči je sposobno.

„Spomenica mestnega zbora pravi: „duhovska mogočnost“ služi le tujim namembam in se le prevečkrat od-

teguje očem postave. Prav res, duhovska mogočnost služi namembam, ki so morebiti tuje srčnemu mnenju mestnega zbora, toda prav lastne naj dražim zadevam našega ljudstva. Ona nič drugega ne namerja, razun da si ljudstvo nepokvarjene ohrani posebnosti, ktere mu je Bog podaril, in da z njihovo pomočjo vzraste do popolnoma dozorele močnatosti Kristusove, da bi ostalo vdano svojemu Bogu in avstrijski vladarski hiši, ne pa, da bi se mu poropale one posebnosti in ga nasprotniki zavirali ali pa celo ustavili na poti napredka. Če pa duhovščina tako dela, ne boji se očesa postave in se ga tudi nima za kaj bati. Postavimo pa, da bitudi hotla skrivati kako zlobno počenjanje pred očesom postave, razvidi se ravno iz one spomenice, da bi ga prežečema očesu mestnega zbora nikakor ne mogla skriti. Zakaj se mestni zbor bolj čvrsto na noge ne postavi, sej ima vendar pri rokah policijsko moč? zakaj se izročuje postavolomne duhovščine sodnijskim razsodbam? Če ima mestni zbor zavidovanja malo vredni pogum, ovajati duhovščino pred visoko vlado in pred javnim mnenjem, naj ima tudi srčnost v sodišči dokaze teh dolženj naštetih, ker se drugač ne le pred vsim mestom, ktero zastopa, ampak tudi pred vso deželo osramoti, da je joj! in poslednjo trohico zaupanja zgubi.

Če nadalje sledimo spomenici, moramo nehote milovati skoraj otročji strah pred duhovščino, kateri je mestni zbor tako daleč gnal, da je namestniku o. k. vlade, visokorodnemu gospodu deželnemu predsedniku očitoval, da „nepogojnemu gospodovanju duhovstva v šoli postavno narejeni jez še zdaj ni postavljen.“ Čudno, kaj mestni zbor ne ve, da nimamo še postave o šolskem nadzorništvu? Ali mu je še zdaj neznano, da, ker ni še take postave, ima tudi v naši deželi moč razglas 10. svečana t. l.? Ali ni nar višje vodstvo ljudske šole čisto v rokah vlade? Ali ni knezoškofjskemu konzistoriju šolsko opravilstvo čisto odvzeto? Ali niso vsi okrajni dekani brez razločka čisto odstavljani od šolskega nadzorovanja? Ali žali mar kako postavo, če duhovni učé krščanski nauk v šoli, če vodijo duhovni še zdaj kot kateheti ali vodji glavne šole, ali če so fajmoštri, dokler ni nove vredbe šolskega nadzorništva, še na čelu ljudskih šol? Ktero postavo žali deželni predsednik, če pokliče zaradi vredbe ljudske šole tudi dva duhona v svoje svetovavstvo? Kje je postava, ki zahteva tako ločenje šole od cerkve, da bi se njej duhovščina še bližati ne smela? V oziru na govor, ktereга je Vaša Vzvišenost imela 31. sušca preteklega leta v gosposki zbornici, menimo biti zagotovljeni, da tako ločitve tudi visoka vlada nima v mislih. Če pa mestni zbor naravnost pravi, da duhovščina s svojim vplivom šole kvari, moramo ga zavrniti, da je to v neodpušljivi vtrčenosti izbleknjena terditev brez kake veljave, dokler ne razglasi svetu svoje omenjene skušenosti v tej zadevi.

Če je sicer tudi nedokazano, sumljljivo in obrekajoče krivičenje mestnega zbora zoper duhovščino vzbudilo pravično nejevoljo v srcu vseh, katerim je še kaj mar za pravičnost in spodobnost, pripoznavamo vendar očitno, da smo zadovoljni, če se proti duhovščini tako ravna, kakor se priporoča visoki vladi. „Nad delavnostjo duhovnov na leci in v šoli,“ tako hoče mestni zbor, „mora se ostro čuti in vsakemu prestopku nasproti ravnati z vso ostroostjo postave.“ Dobro tako; po vseh far-nih cerkvah so redno vsako nedeljo in vsak praznik pridige. To je naše poslanje, in gorje nam, če ga ne izvršujemo. Neizrečeno nas bo veselilo, ako se vsi mestni svetovavci določijo posamezno in skupno (in corpore) toliko pridig hoditi poslušati, kolikor je naj več moč. Nam velja povelje Gospodove: Kar sem vam govoril na uho, oznanujte s stréh. Čem pogostejše in zvestejše nas bodo poslušali, tem manj se nam je bati, da bi kdo vzrok imel sumničiti naše pošteno mišljenje. Še celo upanja nam bode zasijalo, da bo beseda Gospodova ekož zunanje uho segla do notranjega sluha in tako pokazala svojo prestvarljivo moč, da se v resnici povrno zaželeni mir v mesto in deželo, in se pri nas vseli ona vsem prijetna prostost, v kateri se godi vsakemu pravica in za vse velja enaka postava.

V Ljubljani 8. rožnika 1869.

(Sledé podpisai duhovščine in vse škofje.)

— Dunajskemu časniku „Wanderer“ so iz Ljubljane piše, da se tu snuje med „mladoslovenci“ demo-

kratično društvo, ki boče v združbi z mariborskim slov. političnim društvom pobijalo neliberalne namene Bloi-weis-Costove in pa klerikalne vpljve. Graška „Tagesspo-šta“ in po njej „Laihaerberica“ ste brž slavo zapeli „demokratom ljubljansko-mariborskim“, rekši, da z njimi se boče dala pametna beseda govoriti. Pravijo, da je g. Germovnik spustil to časnikarsko raceo na bajer „Wandererjev“, od kodar je brž letela v močvirje „Tagessp.“ in „Laihb.“ „Nov.“

Iz Trsta. Pritožba Tržaške okolice zastopnikov, ktera je bila lanske leto podana ministerstvu, rešila se je te dni takole:

„St. 692—pr.

Povrača se prošivcem v roke na prvem mestu podpisanemu gospodu Lovrencu Godini, tor se jim na-znanja, da je gospod minister notranjih opravil z odlo-kom od 6. aprila t. l. št. 1172 izrekel, da se prošnja, ktera namerjava ločitev okolice iz občinske zveze s Tržaškim mestom, more le po postavodajni poti rešiti, tudi, da se pritožbe, na ktere se opira prošnja, po vo-čem neopravičeno, ali vsaj pretirano.

Ravno tako je od voljnosti mestnega svetovalestva, ktera se je v novejšem času pokazala, pričakovati, da se boče opravičenim zahtevam okolice, kolikor mogoče, zadostovalo, k temu spodbadati boče naloga zastopni-kov okolice v mestnem svetovalestvu. Kar se pa tiče s polno pravico izrečene pritožbe zastran zanemarjanja slo-venskega jezika v upravi, zaslučuje ona po izreku go-spoda ministra že zdaj, da se na njo ozir jomlje, zato se tudi ob enem po dotičnem ukazu gospoda ministra pri občinskem upravnistvu Tržaškem na primoren način zahteva, naj se natanjko izpolnjuje načelo enakopravno-sti vseh deželni jezikov, ki je izrečeno v §. 19 državne osnovne postave o občnih pravicah državljanov.

Deželno namestništvo v Trstu, 16. junija 1869.

To je tedaj odgovor na omenjeno pritožbo, pravi „Primorec“, in odgovor je tak, kakoršnega smo priča-kovali. Časi Slovincem niso ugodni, zato se tudi na njihove tožbe in prošnje le malo gloda. Pri vsem tem je vendar ministerstvo dalo okoličanom v roke oster meč, ker ministerstvo samo vsaj nekoliko priznava naše pravice, vzlasti našo narodnost, ktere se mestno sveto-valstvo bolj boji, nego šepastoga — peklenščeka.

Pritožba ni bila zastonj, odgovor nanjo nam je dal — ponavljamo to — oster meč, s katerim v prihodnje mahnemo na dve strani. S tem odgovorom je dobila okolica vsaj eno vrv (zagotovilo), da ministerstvo pripo-znava njeno narodnost i da zahteva, da se konča ne-postavno i samooblastno ravnanje Tržaškega magistrata in mestnega svetovalestva.

— „Triester-Zeitung“ piše: V seji od 23. jun. t. l. je mestu. starešinstvo gledé na nek dopis c. k. na-mestništva sklenilo, razložiti vzroke, „zakaj ima občina Tržaška navado, svoje reči v edinem deželnem jeziku, ki je uradni, priobčevati.“ Ta v precej nejasnih izrazih sestavljeni sklep noče — kakor se vidi — dveh reči pozna-ti, dasiravno jih ni moč tajiti: da znamenit del prebi-valcev v Trstu (tudi če ne gledamo na odlomek nem-škega rodu) okoličani, namreč, slovenski govori, tedaj da ne gre govoriti o „edinem“ deželnem jeziku — in da se deželni zakonik v 3 jezikih, italijanskem, sloven-skem in nemškem razglašá, da ni torej italijanski edi-ni uradni jezik. „Navada“, ki jo ima municipi Tržaški, da se italijanskega jezika poslužuje, zna biti prav hval-evredna in lahka; ali, odkar so osnovne državne posta-ve enakopravnost vseh narodnosti posvetile, ni mero-dajavna in utegue jo v tej stvari razsodba državne sodnije predrugačiti. Bodi pa temu, kakor koli, dokler se municipi te navade drži in brani, z okoličani v njih jeziku govoriti — ni niti govoriti o odkritosrčni in stalni spravi med mestom in okolico; in vendar bi je bilo obema v prid želeto.

— „Juri s pušo“ izhaja od tega meseca naprej dvakrat na mesec — vsako 2. in 4. nedeljo — Cena mu je 1 gold. 20 s. na leto, pol leta 60 soldov. Naročnina se pošilja samo uredništvu.

Domači novičar.

(Novo kopališče) v nekdanji g. Ritterjevi cukrar-nici boče v kratkem za malo plačilo občinstvu od-

prto. Voda je Sočka. Od vodotoka iz Strašice prepusti g. R. nekoliko vode tudi mestu; dotična pogodba s municipijem je že sklenjena.

(Železnica Predolska.) Transovavni komisiji obče-nega nadgledstva avstrijskih železnic je naročeno, da mora nar dalje do konec septembra t. l. načrt cele čr-te od Beljaka na Trbiž čez Predel in na Gorico-Trst nadrobno toliko izdelati, da vlada lahko načrt postave za zagotovljenje te železnice državnemu zboru predloži, kakor hitro se bo jeseni zopet pričel.

(Ravnateljstvo Goriškega c. k. gimnazija) je za-časno prevzel g. prof. Franc Schaffenhauer — Konkurs za nje je že razpisan in sicer v 3 jezikih. Zahteva se med drugim znanje nemščine in obeh deželnih jezikov, ital. in slovenskega.

(Višmarško taborško medaljo nositi) je tudi pri nas prepovedano. Ta prepoved pa ne bo menda naših ljudi preveč plačila, saj medalje že tako ne nosijo.

C. k. deželno šolsko sve-tovavstvo.

Dne 1. t. m. ob. 6. u. pp., kakor smo v zadnjem listu „Dom“ povedali, je bila prva seja deželni. šolsk. svetovavstva, s ktero je ta nova naj viša šolska oblast-nija na Goriškem svojo delavnost pričela. — Pričujočih je bilo vseh 8 udov tega svetovavstva, ki so: predsednik c. k. namestništveni svetovavec in voditelj c. k. okraj-nega glavarstva Goriškega, gosp. Feliks baron Pino, kot pooblaščenec Nj. ekselencije gosp. voditelja namest-ništva primorskega, flm. Möring-a; administrativni in gospodarstveni poročevavec, namestništveni tajnik g. Vilh. pl. Hahn; deželna odbornika, gg. dr. Deperis in dr. Tonkli, kot zastopnika dežele; gg. duhovna, kato-hola Lovrenc Portout. in Andrej Marušić, kot zastopnika cerkve; vodja više realke, gosp. Ferd. Gatti in gimna-zialni profesor in deželni šolski nadzornik, gosp. Ant. Klodič, kot zastopnika šole in učiteljstva.

Gosp. predsednik, baron Pino, je pričel sejo s tem-le govorom:

„Gospoda! Ko Vas o svečani tej priliki z ogovo-rom pozdravljam, ne mislite, da Vas bodem z dolgim go-vorom trudil, nagovarjam Vas le za to, da omenim in pov-darim pomenljivo našo nalogo. — Zbrali smo se tukaj, da bomo branili in varovali svečo pravico napredka človeške-ga, kteremu je naj mogočnejša podpora poduk. — Pred sabo imamo prostorno polje delavnosti, ki je bilo do-sihmal skoraj čisto zanemarjeno, naša naloga bo, ob-delavati ga, devati va-nje rodovitno kal, da vzrase iz nje sedanjemu in prihodnjim rodovom obilna žetev. — Težave, ki nas čakajo, so resne in mnogotere in treba bo krepke določnosti in pretrpljive stanovitnosti, da se odpravijo znameniti zadržki, ki se bodo večkrat vpirali našemu delovanju. — Uverjen sem, da se boste, gospo-da moja, s plemenito gorečnostjo vdajali težavni naši nalogi in z mano združeni določno napredovali na poti prostega razvijanja poduka in znanstva. To uverjenje mi daja tudi trdno upanje, da v ne predolgem času ugoden vspeh našega delovanja dosežemo. — V tem, ko si resnično čestitam, da v tako izvoljenem zboru predsedujem, naj izrečem, da je seja pričeta ter bodi s tem deželno šolsko svetovavstvo konstitujeno.“

Na to je govoril svetovavec g. dr. Deperis v ita-lijanskem jeziku tako-le:

„Kar je rekel gospod predsednik, vem jez dobro ceniti in štejem deželi v čast, da je izrečeno predsedništvo v tem zboru možu, kteréga navdaja želja, javni poduk pospševati, in menim, da smem tudi v imenu deželnega odbora izreči zadovoljnost, da so imenovani udje šol-skega svetovavstva tisti možje, ktero je občno mnenje za to častno službo goreče priporočalo in ki uživajo občno spoštovanje. Nadejam se, da bodo šolsko sveto-vavstvo s soglasnim delovanjem pripomagávalo, da se doseže visoki namen, ki ga vsi pred očmi imamo: Zbolj-šanje javnega poduka.“

Svetovavec dr. Tonkli razloživši v slovenskem je-ziku narodne razmere naše dežele, vpraša g. predsed-nika, kateri jezik da ima biti uradni jezik novega sve-tovavstva. O naslednjem pretresenji to zadeve se je brž pokazalo, da se gledé rabe jezikov misli vseh sve-tovavcev popolnoma vjemajo ter je, enoglasno sklenje-no tako-le:

Prava uradna jezika sta enakovrsto oba deželna jezika, italijanski in slovenski; z ozirom na sedanje djanske razmere in iz oportunitatnih razlogov se boje rabiti nemški jezik kot neutralni, mednarodni ali diplomatični jezik tam, in takrat, kjer in kedar bi bilo težavno, zamudno ali celo nemogoče posluževati se italijanskega ali slovenskega, ali obeh deželnih jezikov hkratu. Po tem načelu je uredjeno uradovanje šolak. svetovavstva tako:

I. *Notranji* pisarni uradni jezik bo nemški, to je, po nemški se bo pisal sojni zapisnik in se bodo vpisavali akti itd.; *govorilo* pa se bo v sojah, kakor bo komu drago, po nemški, slovenski ali italijanski.

II. *Na zgoraj*, t. j. ministerstvu, se bodo pošiljali dopisi v nemškem jeziku. III. *Na zdalej* bo veljalo to pravilo: Tistim učiliščem, oziroma, vodstvom njihovim, kjer je učni in uradni jezik zdaj nemški, se bodo pisalo po nemški; sem spada pa samo troje sedanjih učilišč: cc. kk. gimnazij, viša realka in normalna, oziroma, učiteljsko pripravništvo v Gorici. Vse drugo od in dopisovanje bo italijansko ali slovensko, po tem ko gre za urad v slov. ali ital. okraji in po tem ko je namenjen dopis laški ali slovenski občini ali stranki itd.; tako n. pr. se bodo dopisovale okrajnim šolskim svetovavstvom v dotičnih deželnih jezikih; v istih jezikih bodo dobajali deželni svetovavstvu tudi dopisi od spodaj. Po tej taki vredbi je rešen princip, je priznana in zagotovljena enakovrstočnost le deželnima jezikoma, in je poskrbljeno, da se bodo ta enakovrstočnost tudi djanski zvrševala; ob enem pa se jemlje ozirom na djanski stan reči, na domače mednarodne razmere, in na to, da se razpravljaje opravi pospeši in polajša.

Med drugimi v prvi soji obravnavanimi rečmi, naj omenimo h koncu še to, da se je po *dr. Doperis-ovem* navetu sklenilo, ministerstvu razložiti, zakaj je neobhodno potrebno, da se svetovavec-nadzornik g. Klodič iz sedanje službe na gimnaziji za čas nadzorovanja odpusti.

Gozdne stvari.

Z gornjega Krasa se piše „Novicam“—? (*Žalostno pogozdovanje Krasa.*) Vše lamsko leto smo po „Novicah“ štev. 52. vprašali: kam da gre ovih 10.000 gold, koji so iz državne kase v pomoč pogozdovanja Krasa odmerjeni? Na to vprašanje nismo niti po „Novicah“, niti po drugih časopisih do danes še odgovora dobili. Čudno! — A dan danes imamo drugo, še bolj važno, pa za nas žalostno vprašanje do naše visoke vlade, osobito pa do Tržaške deželne vlade in njenega inšpektorja staviti: ali je, namreč, imenovan vladi in g. *Schwarznaglu* znano, kaj dela gospenica, ktera se po naše gobovnik (*Schwamm-spinner*, *Liparis dispar*) imenuje? Ali jej je znano, kako ta „Spinner“ vže več let Kras pogozduje? Ako to gospodom pri zeleni mizi ni še znano, je naše mnenje že davno opravičeno, da ti gospodje za naše materialno dobro malo ali celo nič ne skrbijo ter da jim za pogozdovanje naših goličav čisto nič mar ni. Zato se držnemo zahtevati od naše vlade, da se pošlje inšpekcija, ktera je iz našega plačana, na prepričanje, da je imenovani „Spinner“ vse naše hrastovje in cerovino v zimsko obleko djal, in tudi vže čez sadno drevje planil. Če bi se pa sl. inšpekciji vže ne ljubilo do nas daljnih priti, naj se na svoje proti hribom Tržaške okolice obrnjeno okno z dalnogledom potrudijo, a videla bo, da je „Schwamm-spinner“ tudi tam vže skoraj po vseh drevesih svoje delo dovršil. Da ni inšpekcija za pogozdovanje Krasa v Trstu do sedaj še tega zlega spazila, to se nam prav nič čudno ne zdi, kajti vže pri njenem rojstvu smo večkrat javno izrekli, da se nam ne dopada in da ni za naš Kras. Imenovani mrčes vže nekoliko let po doljnem Krasu škodo dela, lamsko leto je tam vse drevje obril, potem so pa meseca kimovca njegovi metulji pri priložnem vetru k nam prifrili in toliko te gnjusobe zaplodili, da se bojimo, da je ta gnjusoba, razen tega, da nam sčasoma vse naše drevje pokončati utegne, tudi v obziru zdravja škodljiva. Po poti, koder drevje na-nje visi, more človek celo grešiti te gnjusobe na levo in desno s palico odbijati in vkljub temu vendar še polno glavo in polna pleča te grdobe nalezeti. Ako se razširjanje tega mrčesa kar najbolj mogoče in kmalu ne ustavi, kar se pri dobri volji postavodajstva lahko zgodi, planejo njegovi metulji od nas na Pivko in v senožeška Brda, kjer je še no-

kaj hrastovja, in potem bode tudi ipavska dolina trpela. Pogozdovanje Krasa ima, kakor vse kaže, čudno osodo: Tržaški deželni vladi ni zato dosti ali nič mar, Ljubljanska vlada pa od druge strani pogubljivo individualno razdeljivo soseskinih gozdov dovoljuje, kar v popolni pogin kmetijstva po celom Krasu pelje. Ali ni vse to resnega presodka vredno?

Postava 14. maja 1869,

z ktero se določuje načela podučevanja na ljudskih šolah.
(*Dalja in konec.*)

Do člena III. (§. 25.) govori postava I. o „*namenu in vredbi šol*“, v členu II. o „*obiskovanji šole*“. In to je, kar občinstvo sploh zadeva; naslednji členi III. IV. in V. zadevajo učitelja in njih *izučevanje* ter *prave* njihove in *dolžnosti*. Člen VI. govori o „*ustanovitvi šol*“, VII. o „*stroških za ljudske šole in kdo ima za nje plačavati*“. Drugi del postave (B) določuje česar treba zastran *privatnih učilišč*. Slednjič sklopajo postavo še neko „*konečno določbo*“.

Večidel toh določeb ne zanima večine naših študentov zato nam jih ni treba priobčevati. Sicer pa obsega postava le splošna načela za vse cisaljske dežele, katerih mnoga se bodo v deželnih zborih ali natančneje določila ali pa preuredila. Tako n. pr. je v končnem paragrafu 75. rečeno: „Z ozirom na posebno razmere kraljestev Dalmacije, Galicije in Vladimirje, vel. vojvodine Krakovske, vojvodine Kranjske, Bukovinske, mejne grofije Istorske in pok. grofije Gorjske in Gradišanske je pridržana deželni postavodaji teh krajev pravica, odstopiti od načel ustanovljenih v § 21 odstavku 1 in 3., v § 22 odst. 2, v § 28. in § 38.“

§ 28 (čl. III.) se glasi: „Pripravljalni tečaj (za učiteljstvo) traja 4 leta.“ — § 38 določuje, kaj in koliko da se ima zahtevati od pripravljance, ako hoče službo doseči; govori o komisijah za preskuševanje kandidatov itd.

Čl. VI. § 59. „Dolžnost, šole ustanoviti, uravnjuje deželna postavodaja (deželni zbori), drži se pa mora načela, da se mora napraviti šola na vsak način povsod, kjer je eno uro na okrog po petletnem preračunu več ko 40 otrok, kateri morajo pol milje (eno uro) daleč v šolo hoditi.“

Čl. VII. § 62 Za potrebne šole skrbi narpoprej županija (Ortsgemeinde), toda ostane veljavno vse, kar se tiče dolžnosti in odražitvi tretjih oseb ali skupščin (korporacij). — Na koliko se imajo napravljajanja šol vdeležiti okraji, določuje deželna postavodaja.

§ 64 pravi, da imajo dež. zbori pravico napraviti deželne ali okrajne zaloge za vzdržanje takih šol, ki nimajo posebnih dohodkov (se ve, da z doklado na davke).

§. 66. Kolikor pomočki županij (oziroma okrajev) potrebam ljudskega šolstva ne zadostujejo, mora dotične stroške zalagati dežela.

Toliko za zdaj.

Ta postava — tako velepa § 76 končnih določeb — zadobi moč gledé tistih načel, ktere potrebujejo v izvršenje deželnih postav, še le takrat, kedar bodo tiste (deželne) postavbe razglašene, gledé vseh drugih določeb pa že s prihodnjim šolskim letom.

Borsni kurs 6. julija. Metall. 63:30; narodno po sojilo 71:45; London 125:25; adžjo srebra 121:90; cekini 5:94.

Loterijske številke. V Gradcu 3j7. 36. 36. 67. 19. 30. Na Dunaji 3. t. m. 18. 48. 54. 14. 33.

Žitna cena v Gorici: Pšenica nova po 2 gld. 40 kr.; do —; (goriški kaznanik); turšica 1:55 do — turšica bela 1:45; ječmen, delan 3:— do —; nedelan nov 1:30; fižol 2:— do 2:20; ajda 1:35; oves —.

OGLASNIK.

(1)

Vsakorina cerkvena oblačila

urezuje in šiva gospodična Marija Gallo v šolski hiši pri tleh, v šolski ulici v Gorici. Priporoča se čd. cerkvenim oskrbništvom, da bi jo blagovolila z naročili poštati.